

Klagenemnda for krav om kompensasjon og billighetserstatning
for psykiske belastningsskader som følge av deltakelse i
internasjonale operasjoner

Unntatt off., jf. offl § 13.1 jf. fvl § 13.1

VEDTAK

Klagesak nr.: 23/2017

Klager: [REDACTED]

Klagers prosessfullmektig: Geir Atle Gregussen

Klagen gjelder: Krav om kompensasjon etter forskrift 22.12.2009 nr. 1768 om særskilt kompensasjonsordning

Beslutningsdato: 16. november 2018

I behandlingen har deltatt: Anne Stine Eger Mollestad
Marianne Abeler
Lars Christian Finstad
Trond Jørgensen

Konklusjon: Klagen tas ikke til følge. Saksomkostninger i anledning klagen dekkes i sin helhet.

1. Sammendrag av sakens faktiske sider

Klagen gjelder krav om kompensasjon etter forskrift 2009-12-22 nr. 1768 om særskilt kompensasjonsordning for psykiske belastningsskader som følge av deltakelse i internasjonale operasjoner (kompensasjonsforskriften). Kravet om kompensasjon ble fremmet 18. februar 2016. Vedtak ble fattet av Statens pensjonskasse 9. mars 2017, og påklaget 6. juli samme år.

██████████ (heretter kalt klager), født ██████████, tjenestegjorde i ██████████ i kontingent ██████████ i perioden ██████████ til ██████████.

Klager vokste opp på gård med sine foreldre, ██████████, ██████████ og ██████████. Forholdet til foreldrene var preget av dårlig kommunikasjon og lite omsorg, og klager ble ofte slått av sin far. Han tok seg mye av ██████████ sine under oppveksten. Klager var skoleflink, og ble mobbet på grunn av dette.

Etter videregående reiste klager til ██████████ for å studere. Han skulle reise sammen med en kamerat som ble skutt og drept i ██████████ før klager kom frem. Klager hadde likevel en positiv opplevelse av oppholdet. Han tok en bachelorgrad i ██████████ samtidig som han jobbet deltid, blant annet ved et ██████████.

Etter rekruttskolen tjenestegjorde han ved ██████████ på ██████████. Klager hadde dermed ingen militær trening bortsett fra rekruttskolen da han etter endt førstegangstjeneste søkte seg til ██████████. I ██████████ tjenestegjorde klager i administrasjonen i perioden ██████████ til ██████████. Han var i tillegg sjåfør med mange oppdrag internt i ██████████.

Under tjenestegjøringen opplevde klager tre ganger seksuelle overgrep. En gang av en ██████████ observatør, og to ganger av ██████████ personell ved ██████████ der han jobbet. Klager opplyser at han fortrenget overgrepene frem til 2016.

Klager hadde et normalt alkoholforbruk i ungdomstiden, men drakk mye i helgene. Under tjenestetiden begynte klager å drikke alkohol daglig. Klager arbeidet i hovedsak som sjåfør og bodde på det ██████████ ██████████, og var således ikke en vanlig del av den norske kontingenten.

Klager fikk tilbud om å fornye kontrakten, men takket nei. Han forteller at han var sliten og deprimeret på grunn av tjenesten og ville vekk fra ██████████, noe han opplevde som skambelagt.

Etter dette fikk klager et høyt og jevnt alkoholbruk. Ved hjemkomst til Norge fortsatte han å drikke daglig. Dette fremgår blant annet av et notat fra ██████████ ██████████ datert 15. oktober 2010. Klager betegner dette som selvmedisinering som følge av de traumatiske hendelsene i ██████████.

Etter at han dimitterte i ██████████ flyttet klager hjem til foreldrene sine. Han hadde problemer med å få jobb. Klager har beskrevet at han i denne perioden var rastløs og hadde søvnvansker, angst og mareritt. Han flyttet etterhvert til ██████████ og bodde også en periode i ██████████. Han fikk i ██████████ jobb som assistent i et ██████████. I 1987/88 skal klager ha oppsøkt lege for hjelp med psykiske plager etter tjenesten, men skal da ha opplevd ikke å bli tatt på alvor.

I ██████████ fikk klager vite at en venn og medsoldat hadde tatt sitt eget liv. Samme år sa han opp jobben som ██████████ og begynte å jobbe som selvstendig næringsdrivende ██████████.

Klager var i ██████████ passasjer på ██████████ under brannen. Han måtte løpe gjennom korridorene for å komme seg ut og unngå å dø av surstoffmangel. Klager har beskrevet hendelsen som helt forferdelig. Han var vitne til døde mennesker, hyling og skriking. Etter dette utviklet han klaustrofobi og flyskrekk, og var plaget av minner fra hendelsen og tanken på at han ikke kunne hjelpe.

I [REDACTED] flyttet klager sammen med sin daværende kone, og de fikk en sønn i [REDACTED]. Klager har fortalt at han i denne perioden hadde det bra og tenkte lite på tidligere opplevelser.

I [REDACTED] ble klager separert og fikk ny samboer, og oppsøkte sin fastlege ved [REDACTED] legesenter på grunn av psykiske plager i forbindelse med dette. Han oppga da å ha dårlig samvittighet for skilsmissen og at han hadde lite å gjøre på jobb. Han oppga også at han drakk en del alkohol. I [REDACTED] flyttet hans daværende samboer ut og klager flyttet delvis hjem til foreldrene sine. Fra mars til april [REDACTED] var han helt eller delvis sykemeldt med diagnosene *depresjon moderat tilbakevendende*, *livsfaseproblem hos voksne* og *søvnforstyrrelse*. I 2005 ble han henvist til behandling hos psykiater. I 2006 fikk han innvilget yrkesrettet attføring fra NAV på bakgrunn av langvarig depresjon. Han oppga i forbindelse med søknaden om yrkesrettet attføring at han ikke hadde hatt oppdrag som selvstendig næringsdrivende det siste halvannet året. Fra 2007 gjennomførte han flere [REDACTED] i regi av NAV med sikte på å komme tilbake i arbeid som [REDACTED], men opplevde at han ikke klarte å tilfredsstille kravene som ble stilt til grunnleggende ferdigheter som følge av [REDACTED]. Han fikk i 2008 og 2009 avslag på videre attføring uten psykologisk behandling da han ikke hadde klart å fullføre eksamen ved et [REDACTED]. I 2009 ble klager henvist til [REDACTED] DPS. Det er i henvisningen beskrevet at han hadde utviklet økende angst og depresjon etter [REDACTED]-ulykken og at han i perioder hadde drukket mye alkohol. Fra [REDACTED] var han uten fast bopel og bodde delvis hjemme hos foreldrene, og delvis hos venner i Oslo. Klager beskrev seg da som alkoholiker, og benyttet tidvis også andre rusmidler, hovedsakelig marihuana. Han mottok arbeidsavklaringspenger frem til juni [REDACTED], da han ikke lengre oppfylte vilkårene for ytelsen. På søknadstidspunktet mottok han sosialstønad fra NAV.

Klager har beskrevet sin situasjon i dag som preget av angst, ensomhet og skyldfølelse for at han ikke gjorde mer for passasjerene på [REDACTED] og befolkningen i [REDACTED], samt økonomiske problemer og utfordringer ved ikke å være i jobb.

Klager forklarer at årsaken til at saken er blitt tatt sent tak i er at han har hatt og fremdeles har stor skamfølelse over de psykiske reaksjonene han hadde under og etter oppholdet i [REDACTED]. Denne skamfølelsen har medført at han har holdt tanker og følelser inni seg, og at han har fortrenget dem ved hjelp av alkohol og selvmedisinering.

Det er i anledning saken utarbeidet en spesialisterklæring fra psykolog Bård Greve. Psykolog Greve har konkludert med at klager oppfylder diagnosekriteriene for tilbakevendende depressiv lidelse samt psykiske lidelser og adferdsforstyrrelser som skyldes bruk av alkohol, avhengighetssyndrom. Det er videre vurdert at han har enkeltstående symptomer på angst, gjenopplevelse og unngåelse, uten at det kan konkluderes sikkert med at han har diagnosekriteriene for PTSD, verken på bakgrunn av tjenestegjøringen eller [REDACTED]-ulykken.

Det er videre konkludert med at det er mindre enn 50 % sannsynlig at det foreligger årsakssammenheng mellom tjenesten og klagers psykiske plager i form av depresjon og alkoholavhengighet.

Det er angitt at klager anses å ha en varig medisinsk invaliditet som følge av sine psykiske plager med totalt 20 %, hvorav 5 % kan knyttes til [REDACTED].

Klager og hans advokat deltok under nemndsbehandlingen av saken. En representant fra SPK var også tilstede.

2. Klagenemndas vurdering

Retten på kompensasjon etter forskriften forutsetter i henhold til § 3 at skadelidte er påført en varig psykisk belastningsskade som følge av tjenestegjøring i internasjonal operasjon. Videre kreves det at den psykiske belastningsskaden har medført varig ervervsmessig uførhet.

Det er en forutsetning for materiell behandling av saken at kravet ikke er foreldet. SPK har ikke anført foreldelse. Nemnda finner på selvstendig grunnlag å vurdere dette. Foreldelsesbestemmelsen i forskriftens § 1 har følgende ordlyd:

«Krav om kompensasjon etter denne forskrift foreldes tidligst tre år etter ikrafttredelsesdato.

For øvrig gjelder lov 18. mai 1979 nr. 18 om foreldelse av fordringer.»

Forskriften henviser til de generelle reglene om foreldelse etter lov-1979-05-18-18 (foreldelsesloven). Etter foreldelsesloven § 2 fremgår det at den alminnelige foreldelsesfrist er 3 år. Loven opererer også med enkelte særskilte foreldelsesfrister for spesielle krav. Foreldelsesloven § 9 angir blant annet en særskilt foreldelsesfrist ved krav på skadeserstatning.

Det er nemndas oppfatning at foreldelsesfristens utgangspunkt skal beregnes etter foreldelsesloven § 9 første ledd. Av foreldelsesloven § 9 første ledd første punktum fremgår det at:

«Krav på skadeserstatning eller oppreisning foreldes 3 år etter den dag da skadelidte fikk eller burde skaffet seg nødvendig kunnskap om skaden og den ansvarlige.»

Det følger av ordlyden i bestemmelsen at utgangspunktet for når foreldelsesfristen begynner å løpe er «etter den dag skadelidte fikk eller burde skaffet seg nødvendig kunnskap om skaden og den ansvarlige». Formuleringen er i rettspraksis formulert som et spørsmål om når skadelidte hadde oppfordring til å gå til saksanlegg med utsikt til et positivt resultat, jf. blant annet Rt. 1992 s. 603. Etter forskrift om særskilt kompensasjonsordning § 11 vil foreldelsesfristen likevel tidligst begynne å løpe fra ikrafttredelsestidspunktet for ordningen. Dette var 1. januar 2010. Klager fremsatte krav om kompensasjon 18. februar 2016.

Klagers advokat har anført at kravet ikke kan anses som foreldet fordi klager først ble uføretrygdet i 2016, slik at han ikke var å anse som varig ervervsmessig ufør før dette tidspunktet. Det er ikke et krav under ordningen at klager har fått innvilget uføretrygd. Spørsmålet er om klagers plager har hatt en slik innvirkning på ervervsevnen hans at det har vært rimelig å fremme et krav om kompensasjon. Foreldelsesfristen vil begynne å løpe når dette er tilfelle.

Klager var fra mars [redacted] helt eller delvis sykemeldt med diagnosene *depresjon moderat tilbakevendende, livsfaseproblem hos voksne og søvnforstyrrelse*. Han ble henvist til behandling hos psykiater i [redacted]. Han fikk i [redacted] innvilget yrkesrettet attføring hos NAV på bakgrunn av langvarig depresjon. I denne forbindelse opplyste klager at han ikke hadde hatt oppdrag som selvstendig næringsdrivende på halvannet år. Han fikk i [redacted] og [redacted] avslag på yrkesrettet attføring, og mottok arbeidsavklaringspenger frem til [redacted]. Deretter har han mottatt sosialstønad.

Nemnda mener på bakgrunn av dette at klager var å anse som varig ervervsmessig ufør i lang tid, og har kommet til at foreldelsesfristen begynte å løpe 1. januar 2010.

Etter nemndas syn kan det heller ikke påberopes at klager ikke hadde tilstrekkelig kunnskap om skaden. Dokumentasjonen i saken viser at hendelsene i [redacted] har stått for klager som en del av årsaksbildet i mange år. Han har vært i kontakt med hjelpeapparatet, og det er dokumentert at tjenesten flere ganger har vært tema i den forbindelse.

Et journalnotat fra [redacted] DPS datert 16. februar 1996 nevnes traumatiske opplevelser i [redacted] som bakgrunn for at klager den gang ble henvist fra allmennlegen til DPS. Bakgrunnen for dette var at klager hadde fått innkalling til Heimevernet og ønsket å få fritak fra dette. I brevet fra [redacted] DPS til [redacted] Heimevernsdistrikt datert 18. februar samme år anføres at klager sliter med psykiske ettervirkninger av krigstraumatiske opplevelser i [redacted]. I forbindelse med krav om yrkesrettet attføring i [redacted] ble det utarbeidet en erklæring fra psykologspesialist [redacted], datert 22. mars 2006 hvor klager diagnostiseres med PTSD med et sammensatt årsaksbilde. På bakgrunn av dette mener nemnda at klager allerede i 2006 hadde tilstrekkelig kunnskap om egen skade til å søke om erstatning.

Det fremkommer i journalnotat fra [REDAKTERT] Legesenter at klager ble anbefalt av en venn å søke om erstatning i 2010. Det er dermed på rene på at han kjente til at det fantes erstatningsordninger for hans situasjon.

Nemnda finner på bakgrunn av dette at kravet er å anses som foreldet og ikke kan tas til følge.

Nemnda finner likevel grunn til å knytte noen bemerkninger til realiteten i saken.

Kravene til årsakssammenheng etter forskriften utledes av betingelseslæren. Tjenesten vil være årsak til skadelidtes psykiske lidelse dersom den har vært en nødvendig og tilstrekkelig betingelse for skadens inntreden. Det er skadelidte som bærer bevisbyrden for at det foreligger en slik nødvendig og tilstrekkelig årsakssammenheng.

SPK har i anledning saken innhentet erklæring fra psykologspesialist Bård Greve. Erklæringen er avgitt i tråd med mandatet fastsatt med hjemmel i forskriften om den særskilte kompensasjonsordningen. Greve konkluderer med at klager i dag primært fremstår med symptomer og plager forenlig med tilbakevendende depressiv lidelse og alkoholavhengighet. I følge Greve er klagers primære psykiske plager ikke årsaksmessig tilknyttet tjenesten i [REDAKTERT]. Det er dokumentert at klager har gått gjennom flere dramatiske hendelser i livet, og at disse har bidratt til hans psykiske problemer. I lys av spesialisterklæringen fra Greve og den øvrige dokumentasjonen fremstår årsaksbildet i saken som svært sammensatt. Etter nemndas vurdering av det foreliggende bevisbilde, fremstår det som mindre sannsynlig at tjenesten har vært en nødvendig og tilstrekkelig betingelse for dagens uførhet. Nemnda finner det imidlertid ikke nødvendig å gå nærmere inn på en vurdering av årsakssammenheng, da kravet må anses som foreldet.

Kravet tas ikke til følge.

For klageomgangen er det fremsatt krav om dekning av utgifter til juridisk bistand på kr 53 625 inkl. mva. Kravet gjelder en tidsbruk på 22 timer. I henhold til forskrift av 24. juni 2011 om klagenemnda § 13 dekkes rimelige og nødvendige utgifter til juridisk bistand i anledning klageomgangen. Kravet dekkes i sin helhet.

Klager har lagt frem reiseregning med tilsammen kr 370 for oppmøte i klagenemnda. Klagers kostnader ved møte i nemnda dekkes bare i den grad disse er omfattet av forvaltningsloven § 36. Etersom kravet fra klager ikke har ført frem, foreligger det etter nemndas syn ikke grunnlag for å dekke hans utgifter ved fremmøte. Kravet blir etter dette å avslå.

3. Konklusjon

Klagen tas ikke til følge.

SPK dekker saksomkostninger til juridisk bistand i saken og klagen med kr. 53 625 inkl. mva.

Vedtaket er enstemmig.

Oslo, 14. februar 2019

Anne Stine Eger Mollestad
Leder for klagenemnda